

Uvodno izlaganje

Dragoljub Duško Vuković

Medijski savjet za samoregulaciju (MSS) je od marta do oktobra ove godine ukupno evidentirao 113 primjera kršenja Kodeksa novinara Crne Gore (Kodeksa), dok su, u istom periodu, saradnici Akcije za ljudska prava (HRA) zapazili šest puta više, odnosno ukupno 659.

Od ukupnog broja primjera kršenja Kodeksa koje je evidentirao, MSS je čak 92 ili 81% našao u dnevnim listovima „Dan” i „Vijesti”, te portalu „Vijesti”, medijima koji nijesu članovi ovoga samoregulatornog tijela i ne priznaju njegovu nadležnost. S druge strane, saradnici HRA su kod medija koje su monitorovali, a koji su članovi MSS-a, uočili 267 primjera kršenja Kodeksa, odnosno 40,5 % od ukupnog broja kršenja koja smo evidentirali.

Iako većinu članova MSS-a čine emitivni mediji (radio i TV), od marta do oktobra je ovo samoregulatorno tijelo registrovalo samo jedan slučaj kršenja Kodeksa kod te vrste medija, konkretno kod RTCG. U istom periodu, saradnici HRA su zapazili 68 slučajeva kršenja Kodeksa samo od strane pet posmatranih televizijskih stanica, od kojih su četiri članice MSS-a, i to samo u okviru njihovih glavnih informativnih emisija.

Zato smo preporučili u izvještaju da MSS više pažnje posveti nadziranju emitivnih medija, posebno onih koji su njegovi članovi, da se ne bi, na osnovu njihovih izvještaja, stvarao utisak da ti mediji uopšte ne krše Kodeks.

U periodu od 1. marta do 1. oktobra 2013. godine, koji je obuhvaćen ovim izvještajem, daleko najviše bilo je primjera kršenja načela 10, odnosno pretpostavke nevinosti.

Od ukupnog broja evidentiranih primjera (527) kršenja načela 10 Kodeksa, MSS je evidentirao samo šest, a saradnici HRA 521.

Imajući u vidu brojnost primjera kršenja načela 10, odnosno pretpostavke nevinosti, HRA u ovom izvještaju preporučuje samoregulatornim tijelima da podrže predlog da se, u slučaju nastavka trenda rasta kršenja pretpostavke nevinosti u medijima, dopunom Zakona o krivičnom postupku da ovlašćenje sudu da uočava i kažnjava kršenja pretpostavke nevinosti u medijima.

Poslije načela 10, najčešće su kršena načela br. 1 i br. 3 Kodeksa, u kojima su izraženi neki od temeljnih profesionalnih etičkih standarda, poput onog iz načela br. 1 da je dužnost novinara „da poštuje istinu i istrajno traga za njom”, odnosno iz načela br. 3 da su „za novinara činjenice neprikosnovene...”, a da vijest i komentar trebaju da budu razdvojeni.

MSS je evidentirao 23 primjera kršenja načela br. 1, a saradnici HRA duplo više - 49 primjera.

U slučaju načela br. 3, MSS je našao 11 primjera njegovog kršenja, a saradnici HRA 24.

Imajući u vidu učestalost kršenja načela 1 i 3 Kodeksa, preporučili smo samoregulatornim tijelima da iniciraju debatu unutar novinarske i medijske zajednice o neophodnosti dosljedne primjene etičkih i profesionalnih standarda.

U izvještajima MSS-a, čak u 37 slučaja nije precizirano o kršenju kog načela Kodeksa je riječ.

MSS je i u periodu koji obuhvata ovaj izvještaj nastavio da, po pravilu, krši odredbe svog Statuta u odnosu na odredbu kojom je propisano da je Monitoring tim MSS-a dužan da „zatraži mišljenje medija koji je predstavkom gledalaca/čitalaca/slušalaca ili na osnovu praćenja Monitoring tima označen da je kršio Kodeks novinara Crne Gore”.

Prema informacijama koje je HRA dobila od glavnih urednika dnevnika „Vijesti“ i „Dan“, koji su najčešće pominjani kao kršitelji Kodeksa u izvještajima MSS-a, od ovih medija MSS ni jednom nije tražio izjašnjenje bilo povodom predstavljanja i žalbi na objavljene sadržaje, bilo povodom nalaza Monitoring tima MSS-a.

Ova odredba jedino nije prekršena u slučaju žalbe koju je MSS-u podnijela HRA na postupanje dnevnika „Pobjeda”.

Od 1. marta do 1. oktobra 2013, MSS je primio osam žalbi na sadržaje medija članica i nečlanica i u svim slučajevima je, sudeći na osnovu argumentacije izložene u izvještajima, postupio ispravno.

Iako je početkom ove godine najavio izradu posebnog pravilnika, MSS i dalje nema jasno propisanu proceduru postupanja po žalbama i predstavkama, pa HRA u ovom izvještaju preporučuje da to bude učinjeno što prije.

Preporučili smo i Ombudsmanu TV Vijesti, čija smo dva prva izvještaja analizirali, da ti izvještaji ubuduće budu metodološki ujednačeni i detaljniji, te da se u njima što preciznije interpretiraju žalbe gledalaca i njihovu argumentaciju, kao i reakcije Ombudsmana i argumentaciju u prilog ili protiv gledaočeve žalbe.

Između dva izvještaja HRA, nijedno samoregulatorno tijelo, a ni bilo ko drugi iz medijske, odnosno novinarske zajednice, nije pokretao pitanje dorade Kodeksa u svrhu njegovog poboljšanja i prilagođavanja novim etičkim izazovima.

HRA i u ovom izvještaju preporučuje samoregulatornim tijelima da predlažu nove smjernice za primjenu načela Kodeksa. Primjera radi, imajući u vidu potrebu da se, kroz proces samoregulacije, osujeti i sankcioniše uvrjedljiv govor u medijima, bilo bi nužno da se, u skladu sa uporednom praksom, dopuni postojeći Kodeks na način koji bi procjenjivačima etičnosti medijskih sadržaja bio olakšan rad.

Pošto ne postoji jedinstveno samoregulatorno tijelo, postojeća bi mogla inicirati formiranje zajedničke ekspertske radne grupe sa mandatom da obavi taj posao.

Nakon što su „Vijesti” imenovale Ombudsmana za svoje čitaoce, od relevantnih medija u Crnoj Gori van bilo kakvog samoregulatornog procesa ostali su samo dnevnik „Dan” i nedjeljnik „Monitor”. U ovom izvještaju je preporuka da se ovi mediji što prije odluče za neki model samoregulacije, posebno imajući u vidu da dnevni list „Dan” prednjači u zabilježenim slučajevima kršenja Kodeksa.